

Biḥànamá paṁma
dóódi híṅka

Nateni

Bìḥànamá pàáma dódí híṅka

Histoires d'enseignement

(en langue nateni)

Auteurs : participants d'un atelier d'écrivains

Illustrations : "The Art of Reading" CD,
SIL Internationale, 2001

Ce livre a été produit avec l'assistance
technique et financière de SIL

1ère édition, 1er tirage (225 exemplaires)

© SIL Bénin (Tanguiéta)

Dépôt Légal N° 7277 du 19 juin 2014 (2ème trim.)

Bibliothèque Nationale

ISBN : 978-99919-1-905-8

Dadí nìc̣, k'ó taá tì datá-ní, é ṭeni k'òo ḍò ḳpàko yè òò c̣ótá-ní k'ó yeda, è yè : Ḥḳàdi-dà ḥin a daàka ẉeñni ḳúnḍèita. Ò yeé-ma, n'òò ḍòò kà pá ḳẹj, kà p̣ɔ̣nɔ teù ḳpàko tonà : Ṣòkacì yaṇṇ f̣ɔ̣ṇ, bá a ḳóó f̣ècì ! A dap̣àṇṭòò-dà k'ó p̣ạá ḳúnbohítí k'òo poòo é tì ḅéná, k'à homú kà dóúti yedáà a kó p̣ạá-ma ti kp̣étí. A maàhu è toò ká n tì datà-ní, é ten'aa p̣ạa nḳèè ? A pá c̣ẹdí !

Ye ẉòni, kà ḳpàko é yíí-ní, è kó poó p̣ɔ̣nɔ kà ṇipa ṭèn'òò f̣èda. Memá-dà, kà ḳpàko é n'kaàdi è màhu, é yèò taá béka ṣàbi, ò ḥimá è káá-nà ḳúnbóhití. Kà ṣàbi òò ṭéná è yè : K'à ḍósí, yè pú ḍẉṇ-ma. Ye kú daadí-dà ò cetà-ma ṣàbi tụùnapú, k'òò tempa-nà k'ó ḍétá bèmḅèni bóhidí, é cetá tená céupú, é nà ṭẉṇ, é ṣẹj, é ḍòòdi. Kà ṣàbi òò p̣ạa níbící nà ḥàṇti kp̣écí, k'ó ḅòdí è ḳòdì ṣìdì néemá.

K'yé n'kó ḥin ḳàyeḥipa p̣ànàḥi, kà ḳpàko é konà-ní ḳúnbóhití ḥj̣òta, é ṭeni ḳj̣j̣ o poòo. K'ó tì ḅéná, kà yànnakú yeda w'a dii-má. Ye yènkà, p̣ɔ̣nɔ pú ḍóó háá kóoḳẉṇni. Ye ẉòni, k'ó hẹnta ḳpàko è yè pá taá k'ó dehá pa ḳúnbóhití yédi péé-sa. Nà yạnyóhumá, kà ḳpàko òò ḅáati, k'òo poòo é tụùna háá nà kónkú, pa ḳúnti pesá.

N'èe kú daadí, kpàko koò pú hanci pɔ̀no é tantá kúnyèdi pesá ti siìdipú. Daadí nìcɔ̀, pɔ̀no-dà múntà hɔ̀ hanci kpàko é tadí.

Kúnti bii-má, kà pɔ̀no kódi è tì dèu-ní, è bédì. Kà tì sɔ̀ntà k'ó yeda, è té tènì kɔ̀ɔ̀ o dɔ̀ɔ̀ ye dífa, k'yòò naaka dédéí. Kà wekɔ̀ku é bátá pa hɔ̀ta, kpàko n'òo poòo, kà pá hìn nùdi nìcɔ̀ é nɔ̀dá é n'yònà wañn n'òo mɔ̀ta. Ye kú wòni-dà kpàko bantà-ma è yè o poòo d'òò cakú-ma, ò de p'òò tèu.

Kádo kɔ̀ɔ̀, mènèn wédi-ko-dà héé kádo. N'èe kú bèmbèni-dà kpàko kpáhìnà-ma sàbi o dakpènn, n'òo dópò móní.

SAMBIENI Bernard (Taiacou)

Kónti paáma còku

1. Dòddi wòni	5. Ànkídèè paá wòni
2. Bɔ̀dí wòni	6. Kántàti (dédíma) wòni
3. Kántàti wòni	7. Siìdi wòni (còku màdèe ?)
4. Yakàda wòni	8. Pohà wòni

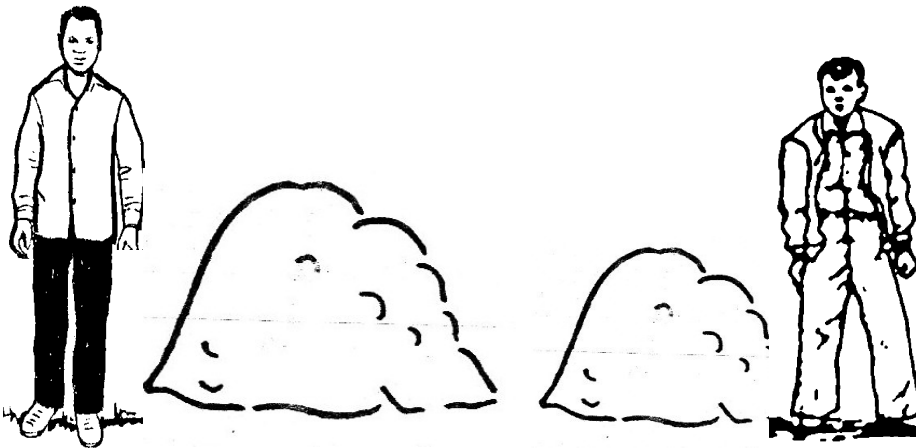
Cìnsǒhòto nà kàm̀pòkàto, pà yòn kàm̀kántàpa-dà è pàkú kònti pa déèdi. Pa déèdi h̄ pàá kònti w̄ci cìnàhì cìnàhì-dà, kà kàm̀pòkàto té dètá kònti sàma, cìnsǒhòto menn pú kó dètá k'yé n'wehi.

Daadí yèni, kà cìnsǒhòto é taá kàm̀pòkàto h̄òta, é tèi óò béka è yò : Còci ìmmóni-dà a h̄ tuùna-má k'aa kònti té n'wehi-nà n kpéti, kà ti yèka há sáá. Kà Kàm̀pòkàto yò : Kònti, yè péé ti púsíma pesá-dà. Á ti bódí suuwòni, é hédá kà ti tantààka é n'deu-nà ka tòka, é ti kánta kà míti mum pú wehi. K'à ti kántáà, k'á ti yàkàda, kà tafá dɔɔ-ní k'á pàá kùtìdi, é ti sidi tesiidipú é yídá ti pòhà femma. Wòni ìmmóni-dà a dòdi-ma a kònti ?

Kà Cìnsǒhòto yò : Mmí, weèkòdí mehékó-dà n h̄ dòdi-má n kònti, kà nì kónti. Kà Kàm̀pòkàto yò : Èh̄èè, memá-dà tee ti pú h̄ pedá-ma sukú-ì. K'à kpèi a kònti é pedá sàma é tùmá n'yuhù, weènùmdí mehéká, a yònà é ti dòdi-í-ma. É c̄èè-nà ni daàka púdée háá weèkòdí daàka pita, ye kú wònì-dà a yònà é ti dòdi-má é dentá fòuma yè kó n'yòmpu. Boòma tá, ye tantààka h̄ n'deu n'kéè kà pú h̄ n'deu ?

Kà Cìnsùhòto yò : N kònti pú hù n'nátà-nà ti tòti sàma. Kà Kàm̀p̀òkàto yò : K'à yadà kó bɔdi a kònti, k'à hédá kà boòma mèmà péé-ma kònti tìdée còhòka é m'pèsì céma cm 60 kpéemá, k'yé teha kà yamú é tì heu. Kà tì hési yamú pú neé tì n'heu. Tòma kà tì bɔdí, tì hù n'káá daàka kàdeε-dà k'à neε tì kánta ?

Kà Cìnsùhòto yò : Kà n bɔdí n kònti, kà tì pú paà míti, n pú tì kántí. Yè hù neé-ma é yò weedi ká n neé tì kánta. Kà Kàm̀p̀òkàto yò : yè pú bekú kònti paà míti k'à neé tì kánta. Kònti pú naanà míti. K'à tì bɔdí kà tì yèni, k'à kaàn daàka píta nà kànùm é taá tì kánta. K'à tì kántàà, k'à tì yàkàda k'à tafá dɔɔ-ní, k'à paà ànkidéè. K'à tì bɔdí tepú, k'à tùmá ceí tì kó n'yòn tìn daadí daàka

púnàhì nà kànùm é tóní tì déédí kántàti. Ye wòni yè kó n'hótà ti mǎntí kpéń-ma è béku siidipú. Siidima mema, nté a tì sidi-mà kú bookú ?

Kà Cìnsǎhòto yò : Mmí hǎ déhá bíka-dà é neé tèni tì sidi. N mèe hǎ tì sidi còku màdeε-dà. Kà Kàm̀p̀k̀k̀ato yò : N dópo, yè pú békú bíka é cǎǎ a kónti k'á neé tì sidi. Kà tì cetà pému paápu bá kà bíka mum pú tì péé, k'á tì sidi. K'à mèe tì sidi yenì, dap̄nàhidí daadí k'á túmá tì sidi. A kó n'tùn ye daàkà-dà é n'sidi háá còku mànàhì kpéemá. K'à pú tì sidi sukú, tì pú kó p̄há sukú. Ti p̄háma hǎ m'péé-nà-ní ti siidimá pesá-dà. Pohamma mema tá, wòni m̀m̀óni-dà a hǎ tì pòhà-ma ?

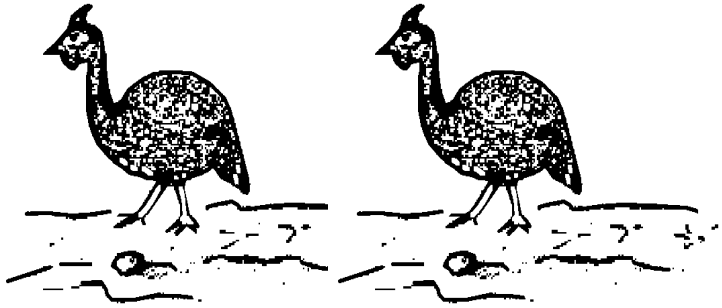
Kà Cìnsǎhòto yò : Nǎ̀b̀b̀dí meheká-dà n hǎ pohà-ma n kónti. Kà Kàm̀p̀k̀k̀ato yò : K'à kpèi a kónti é n'káá yuùhumú, a yònà é tì pohà d̀t̀idi weedi-dà, kà ti faàti káà bóhi. A pú yònà é hédá kà yakú tì heé sàma. K'à tì pòhà kà yakú mum pú kpenì, tì kó n'káá-ma yuùhumú.

KOUDI Pascal (Taïacou)

Kpànci wohàma

K'à penti é woha kpànci a yònà :

1. É pèha kótadá mènà suu-tá (kónnitá yoo kóoseèta)
2. É pèha kpànyèèka é tà dǎá tà níí tǐn nǐni
3. Kpàmbíímú pǎháma nà mu wohàma
4. Kpànci nííma
5. Kpànyèka yoo ci mǐncí yedàma.

Cawédó yòn kǎmkǎnto-dà è kàdi-ní yèdi, è wohú kpànci. K'òo dópò Símbéń mèè té cì wohú hǐhǐ meheká, k'òo yèdi péé-ní Cawédó pesá. Kà dadí pedá kà Cawédó é teni o dópò hǐhǐta o dǎpú, é n'hǐhǐta kpànci-dà yòn pèè o dópò tapaàdi. Bá ò koò pú nedà é dǎá o dópò, é cemá òò béka : N dópò, nté fǐn hǐmà-dà è káá kpànci mema kú bookú è péé hǐhǐ meheká, kà mmí há kaàdi yèdi è té paná k'yé yedá ?

Kà Símbéń óò téná è yò : Cecemá, a yònà é peha kónítá mènà pẹ̀hù-ta-dà sukú, é tùmà non è púkù kpàmbíímú dédéí. Dèèma, k'á peha kpànyèka mènka sudí-ká. Taáma, é Dọ́á ye kónítá bẹ̀mbẹ̀ni mènì suu-dí, nì dá m'bóhi sàma, nì mèe dá n'tónì sàma. Nàhimá, tà mèe pú yònà é pẹ̀há é yò daàka kàmùm k'à mum pú tà dena-ní.

Kà Cawédó béka è yò : Nté pà hẹ́ hímà é bantá kpànyèka mènka sudí-ká ?

Kà Símbéń óò téná è yò : Kà kpàndaàka pú wehi-nà kpànnici, ye kpànyèka yònà é n'suu-ú-ma. Kà kpàndaàka há wehi-nà kpànnicí, ye kpànyèka pú kó n'sudi. Tòdòma, kà kónìku hẹ́ n'káá néemá wòni wehni, kà yònà é n'suu-ú-ma. É m'bàsí miyá, kà kà cẹ̀hì, a yáà-ma è yò kà sudí.

Kà Cawédó yò : Kà cì pẹ̀hà nté a hẹ́ cì púkamá kú bookú ? Kà Símbéń óò téná è yò : Kà cì pẹ̀hà, a hẹ́ bidí yòka-dà é cì bihàna dimá. Daàka kàtàà meheká yè békú-ma á peha tábòti yoo kótòka é cì n'kónì. K'à kó

cì n'kòni tábòti-dà, k'á paá wééma é peha kótòka boocí weñni é ci kóó. È yáá, kótòka kàcú péé, kà ka wemá dòn. K'yé n'yònà : Cɔ́tá yoo Càcadi, kótònidí, nà bìkadi. Kà bìkadi kpéemá é n'tɔ̀nà tòkà kàdèè-ní.

K'à pú hìn mema, kà cì péé t́ín wòni ci nánkpeemá, k'à t́úmà cì kóó ye kú kótòkà, a cì kòù-ú-dà. Bá k'aa yudí pú nadi cì kó kpíí ci weñni-dà pépéí. Kà kótòka-dà, ma còódi-dà, a yònà é cì cetá-nà kótòka boocí weñni kóóma-dà, kà cì mum pú kpéí.

Kà cawédó t́úmá béka Símbén è yò : Kótòka nà tábòti, m̀mónyà-dà sudí kpànci wohàma h́ínka ? Kà Símbén yò : Yè péé-nà f́ún nido, miy'áá bóhi-nà-sa-dà. Kótòka kpànci h́y yòn kpecí, kpecí-dà, cì pú kó n'ceh́í è yònà tábòtí kpéecí, è há kpeni dónkú h́ínka, àmá a pú kó cì wéí femma. Kà kótòka pehàma t́úmà káá wéékú, tábòti pú káá wéékú. Bèmbèni nìcò-dà a h́y tì m'pòni-ma, a pú kó ti peha k'yé n'yònà a kó pekamá kú bookú kótòka. Tábòti kú kpànci-dà kpéñ femma, é hatá-nà kótòka kpéecí, k'yáá pú kpeni dónkú h́ínka.

Kà Cawédó é béka Símbén è yò : Nté a h̄j
h̄imà-dà kà cí kp̄én, kà yíicí pú kó cì c̄é ? Kà Símbén
yò : A yònà p̄eha tepú m̄emù káá-pu-dà w̄éma, é p̄aná
f̄íí kú kà kú n'w̄ehi, k'á cì dúùwa ku mehéká kà yamú cì
n'heu. Cì yònà é m'p̄éé ku mehékà-dà, háá é n'sànà cì
kó tantá-ma h̄jóká d̄édáma, k'á n̄éé cí w̄éí. Kà Cawédó é
s̄jokadá o békàma è yò : Kp̄ànci h̄j n'káá weèka kàd̄eε-dà
é n̄éé ní ? Kà Símbén óò t̄éná è yò : Yè péé-n'aa n̄ku-dà.
Cìc̄j h̄j n'káá weèka kàkòdì-dà yoo kàyehì é n̄éé ní. Ye
w̄òni, k'á cemá n'yedí kp̄aṅyèka yoo ci m̄óíí.

Cawédó kun t̄ín w̄òni é tódá o dópo soóma n'òo
tencí kp̄àṅwohàpu h̄ínka k'yé n'kó h̄in beeká kàd̄éé k'ò
h̄in kp̄ànci yaṅn. K'à wedà k'ò yò : Wodà d̄já é n'káá ?

SANRI Ouodou (Taïacou)

Taakú Yedàma

Nté kà kó kpetá potaakú a yònà é p̄āa-ko sòdo ?

Cecemá : Á códí a dífa s̄à̄pu, kà fà kó t̄èi n̄enti a kp̄èi é don-tí.

Dé̄ema : D̄ò̄àni p̄òk̄ahi dífa.

T̄āáma : Ku toó-ma dífa.

N̄ahimá : K'á cì p̄édá é k̄ahá k̄àadi.

N̄ummá : K'á dentá dífa a dontà-fa-ní s̄à̄pu é n̄é̄ f̄il̄ta a taakú yedàma dícì, kà cón̄t̄idi é m'p̄éé.

P̄̄no nà Bàk̄éè yòn potāmma-dà è p̄éé Tayekú meheká. Pà kpetà pa potaaci Tayekú k̄àadi meheká-dà è yedí daàka w̄è̄ni. P̄̄no n̄am̄ni n̄um̄édòò yòn p̄úd̄éé-dà, kà Bàk̄éè kp̄éedí n̄um̄édòò yòn p̄î-màw̄î.

Daadí yèni, kà n̄ipa t̄èni é kpetá pa bookú w̄ah̄ama nà ku k̄ammá d̄àk̄ò̄di pa yotí meheká. Kà P̄̄no é yekà, é caka Bàk̄éè è yò : Tí taa bīoha ti bookú

wàhàma nà ku kàmmá. Kà Bàkèè é téná Pǔno è yó : N pú káá bòdi, kà n kàhà ka békà, n taakú kó dodi-í-ma. Kà Pǔno menn é tadi, kà p'òò bihàna wàçací. K'ó nedá ci kàmmá nà ci wàhàma. Kà pá tùm'òò bihàna baàtamá k'ó nedá díci baàtamá, nà nenti baàtamá nà tòsa tòsa.

Pǔno himpú-dà, é déta yáma é púsí o taakú sukú, é hin díci yañn. K'yèè paáma é dii Bàkèè dédéí k'ò màhu è tonà Pǔno káá tepú-dà. Daadí nìcǔnì, kà Bàkèè é cìna kunnònfà é yódá Pǔno hǔ̀̀ta, è k'òò béka ò himpú k'òò taakú centi dédéí, kà menn kpékú há pú centi. K'ó tèi è yò : Nà wemá Pǔna ! Kà Pǔno é teha. K'ò yò : N tènì è

kpèi á n caka a hìmpú-dà k'aa taakú centi dédéí. Yàma mómáma-dà a dètà-ma, k'aa kpéésá é cèn ?

Kà Pɔ́nɔ yò : N taá n bookú dàkòòdi-dà, kà pá n biɔhàna kà n yáma é kpéń. Kà Bàkéè yò : Mómasí-i ? Kà Pɔ́nɔ yò mómasí-dà. Yè yònà n de hín tí tadí k'á yeda ? Kà Bàkéè yò : N kó taá-ma, n beka pà ɔakú-sa ye dàkòòdi. Kà Pɔ́nɔ yò : Nì péé Towò̀̀nku-dà, k'à nèhi fííká, è t̀̀nà Bò̀̀nkumbè còku, a kó nì déha-ma còku b̀̀ni a c̀̀nkamá.

Memá-dà kà Bàkéè é kòn é dúú dàkòòdi, k'òo yáma m̀̀e té kpéń, k'ó nedá o taakú púsíma, é kádá díci sàma. K'à biɔháà a bookú dàkòòdi, a h́ yáda mì de sò̀̀sa-dà.

N'KOUADJA Dieu-donné (Taiacou)

Pòdiyontó nà cakàmɔ naáyúèti wema

Pòdiyontó nà cakàmɔ de yón naàma-dà è yedi. Kà Pòdiyontó kú naàma té n'nadi, kà nìpa t'òò m'pɔdí daàka weñni. Cakàmɔ menn kú naàma pú hɔ n'nadi, kà nìpa té n'teèhu-ní, è démpú è kaḥù. Memá-dà, kà nìpa ò cokù daaka weñni, k'ò té n'kaàdi è cɛɛ háá nà yènkà.

Daadi yèni, kà Cakàma é n'kaàdi è sɪn, è maàhu n'òò cɔhú-ma o yòka daàka weñni è pú déhù dífa fàcɔfa. K'ó yídá é taá pòdiyontó pesá, é tèi óò béka è yò : N màa, paàma-dà n paḥú, n pú mà bantà, memá-dà tee ká n tèni a pesá, è kpèi á n sùhìna yàma ye kú híḥka. N yón naàma-dà è yedí còku nùdi daàka

wèhni. Kà nìpa tɛ̀hu-ní è mà démpú, è kàhù, è yò mà pú nadi. N há pú yáá k'yè péé-nà-ní yòka wòkànamá pesá-dà yoo ma yúéíma pesá.

Kà Pòdiyontó óò téná è yò : Yè péé-ma yòka wòkànamá pesá, è péé ma yúéíma pesá. K'à kó wòka yòka, k'á kà cudí, é deèda ka yòkàma, é neé kà paná néemá kányè̀nfa. Yohòkú, k'á kà wodí, é kà pòkàda é kà hìná háá-nà kúnwè̀ni. Yè kó n'kó weka, kà kà túódà-á-ma, ye wòni, k'á pòkàda a kó kà dɔ́-sa. K'à yò miya, k'á túmá kà pòkàda é neé kà dɔ́, é pèhá tékifàti é kà dáná. Ye kú dàhàka, k'á kà n'sidi kányè̀nfa nà yohokú háá daàa kàtaa, k'á kà pídá.

K'à kà pídá, kà wè̀nku péé, daàka kàdée kà kpéi-dà, è cédí yúéípu. K'à mèe kó yúéí a naàma, a kó yúéí néemá-dà, é tódá a naàyòka é tanà nàadi, é kà nà-ní. K'à koní nàadi, k'á butá a naàma, é hédá kà má dɔ́, k'á mà ántá, é sòntá nacè̀ncèti é tì paá kúmpòda meheká, é béná. Ye wòni, k'á n'nampú háá k'yèe nacè̀ncèti é fànta. Kà tì fàntà, k'á tì dèda é pédá ye naànéemá meheká, é cìina.

K'yè wekáà, k'á tènì dentá kà mà yáákáà, k'á mà béná, é n'túdi háá ma biimá. Kà mà bii, k'á mà dèda, é mà híná kà má boká, k'á peha naàkòdi, é paá ma meheká. K'yè wekáà, k'á tódá a naàma, é taá yeda, a kó déhá-ma kàadi kó n'yòmpu. Kà Cakàmɔ é koní paaná p'òò hímpú-ní weñni, k'òò kàadi mèe té cetá naakàpu. Kà nìpa é n'tèhu-ní òò cóntí è toò : Sámà-ní a naamá naa-á-ma.

SAMPARA Collette (Natitingou)

Yèkatómú

K'à kpèi deha yèdi é déta dití sàma, é dii é den, é sòntá yeda, a yònà :

1. Á peha teñka suu-sá-dà, cecemá
2. É peha a tómú neñti weñni
3. É n'yáá wòni a yònà é cetá-di a yèdi tómú

ÑTANKÚ Bís nà ÑWENÍ Bàko yòn dentòpa-dà, kà ÑTANKÚ Bís káá poòpa pàdéé, nà bíhí píta. Kà ÑWENÍ Bàko menn káá poòpa pàdéé nà bíhí hì yehì. Kà bá pa mènè dèè-ko é peha o teñka nà o tómú neñti weñni: Kammiika, kampòhi, kaàka, cènditi nà pa

dibòòti. Pa dèèka, kà pa yèka sáá k'yèù. Kà bá pà mènèn dèè-ko é cetá o yèdi tòmú n'òò hǔǔtà-kpéepa wènni. Kà ÑTANKÚ Bís pèha teñka káà suu-sá é seǐ míicǐka, k'yóò bii sàma. ÑWENÌ Bàko pú códí teñka suu yoo kà pú sudi, menn baà pèháà teñka-dà sáàdi, é paǎ o yèdi, n'òò kú hǔǔtà-kpéepá wènni.

Bencecedí, kà ÑTANKÚ Bís é dòòdi o yèdi fèmma, é nì kǎnta sukú, é nì dǎhà yè békú-ma kú bookú. Ye wòni, è mèe tíká diti sàma móma, n'òò hǔǔtà-kpéepá kà pá dii, k'yé sǔntá kà pá yeda. O bendéèdi mema cǔǔdi. Bentaǎdi meheká, k'yé yákàda, kà pá dii k'yé n'sà-ho, pà pú yedáà, mìi tee-sá teñka yòò pédápu. ÑWENÌ Bàko menn, pú dètà yècǐ ye beeká ka taǎka meheká. Mení n'òò hǔǔtà-kpéepá, kà pá m'péé kòni.

Kǎnyènfà fàcǔfà, kà ÑWENÌ Bàko é yíi taá ÑTANKÚ Bís hǔǔta, kà kòni ò káá dédéí bá ò pú nǎn è fuehí. Nà Bís kà pá dǎ pa tǔpa é yòò, kà bís yò : Nté mà yomà-ní kǎnyènfà nà sémú ? Kà Bàko óò tǔnà è yò : kpémma yò k'à mǎn, a hǔ dǔ còku-dà, k'yé teha k'á dètá mènèn k'áa tempa-nà-kó. Ncaa yè n dii-í-dà, yè yònà pà

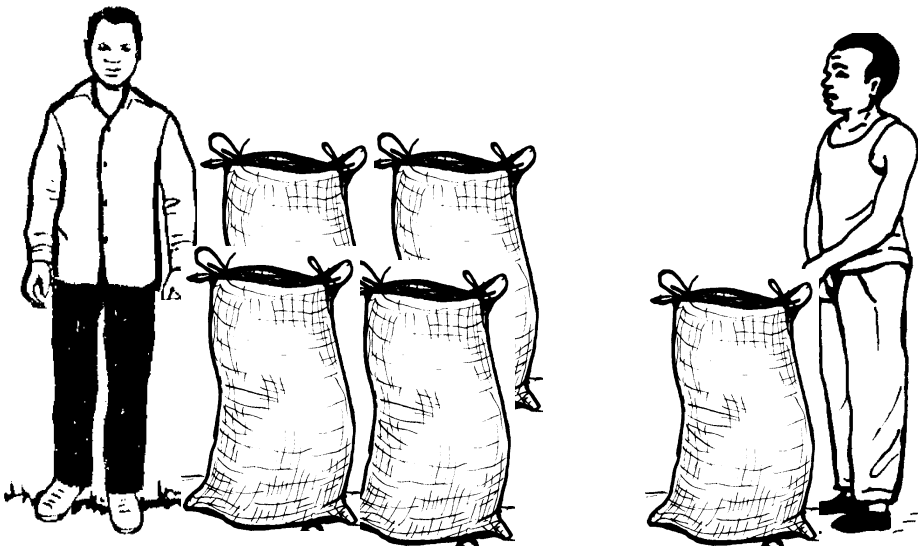
n nɔdɔ́à-ma-dà. Caapù-ní, mù pú ti tɛ̀èhu. Ti baà hɔ̀ tɔ̀n tɔ̀n-ń-ma, ti pú kó yekà naakú. N pú yáá a hɔ̀mpú kà nénc pú mɔ́ńkú dimá beeká wènni.

Kà Bíó yò : Bá n pesà benni, yè pú yònà beeká tɔ̀ɔ̀ka hɔ̀ n'yò̀m̃pu, mì tee-sá tènka-dà pédà. Yè há cemà sà-á-ma-hɔ̀, è hɔ̀tà n cetà kódí-ma-hɔ̀ a hɔ̀ɔ̀ta, è k'áa caka wenaamá màcɔ̀má. Pà hín à̀ñkà̀tìd̃é̀pa-dà pení sáńsákù-ní. Daadí yèni pà t̃eni-í-ma-ní é ti wɛ́é-nà è yò pà kó ti baàna kùtìdi, kà tí bɔ́ɔ̀-nà ti yèka. Míí-dà kó n'tee kà ti n'déhu dití sàma, é n'yon è dèn, é túmá bodá ti bànti wènni.

K'à Bàko cemà yò : Tí kàhà fèmma Bíó. Kà pá kàhà é t̃ei kà pá pà bàna kùtìdi kà pà kó yò paá nà pa yèka. Bàko menn há pú tahu tíkama, ò pú péé hònhòni meheká. Y'òò p̃dí-ma, k'ó yekà kùtìdi wemá, é taá tì t̃ànta. Ò t̃ei kà pá caka-sá wènni, menn p'èè t̃una sukú.

Bíó menn há péé-ma hònhòni meheká tá, n'òò kpéepá tɔ̀pa, kà pá t̃una pà pà t̃èhènà-ma yàma. Pà kp̃ei é yò d̃étá dimá-dà sàma, é bodá-nà pa bànti é

sɔ́ntá yeda é kádá dící. Kà pá páá deèhi, é tempa-nà pa tɔ̀pa, é dɔ̀di pa yèka femma. Dò̀ti yòo-má, kà pá sɔ̀kadá káńdàti deèhi, é káńta pa yèka sukú, è m̀e tíká dití sàma. Kà pá bodá pa bańti, é sɔ́ntá dití sàma, é dii, é yeda é kádá dící.

Kà Bàko é pańá o kú yèdi, ò pú nì púsí sukú, kà míti é nì k̀ù. Dití tíká ẁni, ò pú déta yèc̣i, k'yé n'tee-nà ò pú nedà é bodá ò bańti. Kà Bíó òò t̀káná, òò caka è ỳ : K'à pú pentà yàma, a kó ỳò kpíi-ma. Tíńti péé hònhòni meheká-dà kà pà ti tuehèni yàma, dò̀ti ẁni, nà bɔ́ ẁni, n'àà a kó bɔkamá kú bookú,

nà kùtìdi pàá wòni. Ye kú yàmà-dà ti tùn-má è déhù dití sàma. É m'baàsí miya, kà ti tùmà tempú-nà ti tɔ̀pa. K'à pú hìn mema, a kpéésá pú kó cóa.

Memá-dà, kà Bàko há néé tɔ̀na Bíó tenci, é dúú hònhòni meheká, é tɔ̀na À̀nkàtìdéèpa wemá, è mèè tíká dití sàma ye kú benní. N'èe kú benní-dà Bàko yedì-ma kòni meheká n'òò hɔ̀tá-kpéepá.

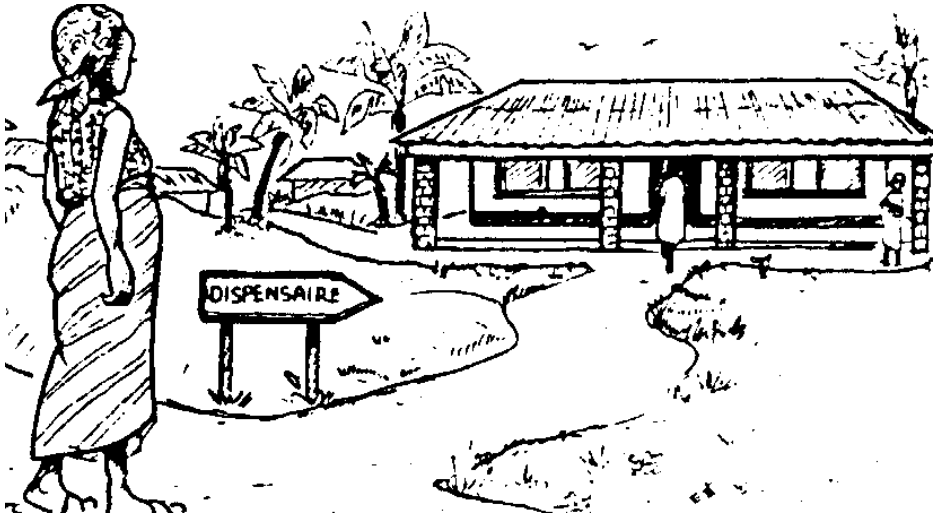
TAWEMA Paulin (N'dahonta)

Popónhí beéma

- Popónhí ní n'tahú beépu
- É n'tókàni dòkòtó̀pa wòni weñni kà pà pón
- É n'tahú fuùdipú
- É m'pení dòkòtó̀oku meheká, pà dá m'pení hɔ̀ta

Mankpɛ̀ncó nà Búyɔ̀, pà yòn pòpa-dà è péé tòǹtòkecí. Kà Mankpɛ̀ncó pón, ò hɔ̀ taá-ma dòkòtó̀oku beépu. Kà p'òò bedí è hɔ̀tá ònkú péé o meheká, kà p'òò fùdi òò kɔ̀ tebííká. Kà Búyɔ̀ menn pón, ò pú kódí

dòkòtóòku beépu. Kà Mankpɛncó ní m'pení bíhí kà hì kpenì dédéí, kà Búyɔ̀̀ menn pení, hì pú kpenì. K'yé dii Búyɔ̀̀̀ sàma, nà mii tee-sá k'òo kúkòo pení bíikpéhí, kà menn pení wènkò̀̀pa, yoo kà tà pú hìn wènkò̀̀do, kà tá m̀aka é kpíí.

Kà daadí pedá, k'ó potá kunnò̀̀nfa é béka Mankpɛncó è yò : N kúkò̀̀, n códí é n'hò̀̀tà f̀́n h̀́ pedá, k'̀̀a kú bíhí té n'kpenì-í-ma, kà mmí pedà, hì pú kó n'kpenì. N há pú yáá mii mà tee-sá, memá-dà tee kà n békú, k'̀̀a yáá màcò̀̀mà ye hìnka, k'̀̀a n caka.

Kà Mankpɛncó óò béka è yò : K'à póní, a baà h́ taá d̀k̀t̀t̀ò̀ku beépu ? K'ò yò : Ya-ho, n pú k̀d̀ì yèc̀. Kà Mankpɛncó yò : K'à yadà cɛɛ peutí, k'á taá d̀k̀t̀t̀ò̀ku, é t̀èi kà p'áa dentá, é déhá k'à pú m̀n d̀nkú k̀c̀k̀. Kà pà dentà è h́t̀a a m̀n yoo bíitá m̀n, pà yáá-ma pà kó h́mpú é ne teepa. Kà mema d̀, a kó n'dèi p̀hipá pesá-dà, kà p'aa cakàta nuñhetí, k'à sèhèni a kpéésá, è penti yádá mì mà tee-sá. Cedí beí d̀k̀t̀t̀ò̀k̀ù békà, kà tí déhá yè kó n'yò̀mpu.

Kà Búỳ è teha o kúk̀ò wemá, é yídá k̀ǹ o h́t̀ta. Yè pú yókáa, k'ó cɛɛ peutí, è mèe tùna o kúk̀ò nùdi, é taá d̀k̀t̀t̀ò̀ku beépu. K'ó t̀èi, kà p'òò dentá, é n'h́t̀ta d̀nkú-dà péé o meheká. Ye ẁni, kà p'òò f̀di, óò k̀t̀ tebíiká è yò k'ò k̀n, k'ó kà n'ỳn. K'ò mèe tùna d̀k̀t̀t̀ò̀pa tencí weñni háá n'̀ò pedáma.

Kà Búỳ è pedá bíikpeèta m̀ntá, k'òo yàma é naaka. K'ó koní, é taá o kúk̀ò h́t̀ta o d̀pu. K'ó t̀èi è h́t̀ta o kúk̀ò neèhi, kà yañnaakú yeda, k'òò pàdi-ho, óò bàsinà kà pá d̀a pa t̀pa. Ye kú dàhàka, k'ò yò : N kúk̀ò, n tùna-ma a tencí, nte n bíitá. K'òo kúk̀ò é tà

tànta nà yaànaakú, mì tee-sá, ò nedà é fìhina bíitá wɔ̀̀ni.

N màpa nà n potɔ̀̀pa-nà, besí-nà d̀̀k̀̀t̀̀ò̀pa wemá. Kà M̀̀ǹ̀ǹ̀ pón-ko, k'ó t̀̀k̀̀nà d̀̀k̀̀t̀̀ò̀pa, é t̀̀i kà p'òò dentá. Kà d̀̀nkú-dà péé o meheká, pà yáá-ma pà kó hímpú, é dontá o wɔ̀̀ni. Kɔ́tá-nà yàma, k'yé teha kà ti dá n'wéní kpeèsa.

MORA Joseph (Toucountouna)

Dépôt Légal N° 7277 du 19 juin 2014 (2ème trim.)

Bibliothèque Nationale

ISBN : 978-99919-1-905-8

PRIX : 200 F CFA